SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 631/2012-13

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 14. decembra 2012 predbežne prerokoval sťažnosť A. Ď., L., vedenú pod sp. zn. Rvp 11064/2012, sťažnosť A. B., P., vedenú pod sp. zn. Rvp 11065/2012 a sťažnosť E. R., P., vedenú pod sp. zn. Rvp 11066/2012, zastúpených H., s. r. o., B., konajúca prostredníctvom konateľa a advokáta Mgr. P. K., ktorými namietajú porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 108/2004 a jeho rozsudkom z 22. februára 2011 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Co 541/2011 a jeho rozsudkom z 20. júna 2012, a takto

r o z h o d o l :

1. Sťažnosť A. Ď. vedenú pod sp. zn. Rvp 11064/2012, sťažnosť A. B. vedenú pod sp. zn. Rvp 11065/2012 a sťažnosť E. R. vedenú pod sp. zn. Rvp 11066/2012 s p á j a na spoločné konanie, ktoré bude ďalej vedené pod sp. zn. Rvp 11064/2012.

2. Sťažnosti A. Ď., A. B. a E. R. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. augusta 2012 doručená sťažnosť A. Ď., L., vedená pod sp. zn. Rvp 11064/2012, sťažnosť A. B., P., vedená pod sp. zn. Rvp 11065/2012 a sťažnosť E. R., P., vedená pod sp. zn. Rvp 11066/2012 (ďalej aj „sťažovateľky“), zastúpených H., s. r. o., B., konajúca prostredníctvom konateľa a advokáta Mgr. P. K. Sťažovateľky označenými sťažnosťami namietajú porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 108/2004 a jeho rozsudkom z 22. februára 2011 a postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Co 541/2011 a jeho rozsudkom z 20. júna 2012.

Zo sťažností vedených ústavným súdom pod sp. zn. Rvp 11064/2012, sp. zn. Rvp 11065/2012 a sp. zn. Rvp 11066/2012 a z ich príloh vyplýva, že sťažovateľky (A. Ď. ako žalobkyňa v 2. rade, A. B. ako právna nástupkyňa po poručiteľovi M. B. — žalobcovi v 5. rade, a E. R. ako žalobkyňa v 9. rade, pozn.) sa žalobou podanou okresnému súdu domáhali proti Slovenskej republike, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, Slovenskej republike, zastúpenej Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky, Slovenskej republike, zastúpenej Ministerstvom financií Slovenskej republiky, a Slovenskej republike, zastúpenej Ministerstvom hospodárstva Slovenskej republiky, náhrady škody s príslušenstvom spôsobenej im nesprávnym úradným postupom orgánov štátu.

Okresný súd žalobu sťažovateliek rozsudkom sp. zn. 18 C 108/2004 z 22. februára 2011 zamietol. Proti označenému rozsudku okresného súdu podali sťažovateľky odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd ako súd odvolací rozsudkom sp. zn. 4 Co 541/2011 z 20. júna 2012 tak, že odvolaním napadnutý rozsudok okresného súdu sp. zn. 18 C 108/2004 z 22. februára 2011 potvrdil.

Sťažovateľky v súvislosti s namietaným porušením svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v rámci konania pred prvostupňovým okresným súdom a krajským súdom ako odvolacím súdom poukázali najmä na tieto skutočnosti:

„Súdy oboch stupňov pri posudzovaní rozsahu povinností odporcov vo vzťahu k činnosti nebankových subjektov podľa zákona o investičných spoločnostiach, zákona o kolektívnom investovaní a zákona o bankách upriamili pozornosť na formálnu stránku vymedzenia pôsobnosti daných zákonov a zmluvnú formu a povahu právnych vzťahov nebankových subjektov so svojim klientmi. Formalisticky sa riadili sa len literou zákona, bez toho, aby vyhodnotili jeho cieľ a účel v kontexte relevantných ústavných princípov a obsahu a rozsahu činnosti nebankových subjektov.

Pokiaľ súdy oboch stupňov prišli k záveru, že extenzívny výklad relevantných zákonných povinností odporcov nie je možný, tento záver nepodložili žiadnym faktickým ani právnym zdôvodnením. Je preto nepreskúmateľný, a z toho dôvodu právne nespôsobilý...

Podľa názoru navrhovateľov nie je v právnom štáte prípustné, aby sa orgán verejnej moci zbavil zodpovednosti dohľadu nad určitým sektorom hospodárskeho života s poukazom na skutočnosť, že určitá činnosť, respektíve pôsobenie určitého subjektu, nenapĺňajú formálne náležitosti zákonom predvídanej činnosti/pôsobenia v danom sektore...

Neprihliadať na vecnú stránku činnosti nebankových subjektov a jej obsahový zásah do finančného a bankového sektora a hospodárstva celkovo pri hodnotení rozsahu zodpovednosti odporcov (najmä odporcov v 2. a 3. rade) je podľa názoru navrhovateľov alibistické a nezlučiteľné s Ústavou.

Pokiaľ ide o čiastkový argument o nemožnosti štátu zasahovať do zmluvných vzťahov súkromnoprávnej povahy medzi nebankovými subjektmi a ich klientmi, i keby tento argument mal byť správny, nerieši časť činnosti nebankových subjektov vo vzťahu k činnosti a úkonom nebankových subjektov s finančnými prostriedkami získanými od individuálnych klientov. Navyše, dozor nad finančným sektorom nemusí mať automaticky za následok zásah do zmluvnej autonómie účastníkov právnych vzťahov súkromnoprávnej povahy, ako to bez zrejmého dôvodu predpokladajú súdy oboch stupňov.“

Podľa názoru sťažovateliek žalované mali *„skúmať, či s ohľadom na svoj obsah činnosť nebankových subjektov spĺňa alebo nespĺňa podmienky stanovené zákonom*

o investičných spoločnostiach, zákonom o kolektívnom investovaní a zákonom o bankách. Akýkoľvek potenciálny zásah do zmluvnej autonómie by prichádzal do úvahy až v prípade, ak by sa preukázalo, že z hľadiska svojho obsahu činnosť nebankových subjektov mala spĺňať, ale nespĺňa formálne zákonné kritériá.

Taký zásah by mohol spočívať v priamych opatreniach žalovaných, ak taký postup umožňuje zákon, alebo v podnete OČTK na prešetrenie okolností nasvedčujúcich tomu, že mohlo dôjsť k spáchaniu trestného činu neoprávneného podnikania. Žalovaní teda mali konkrétnu právnu povinnosť, nesplnenie ktorej môže založiť zodpovednostný vzťah štátu za spôsobenú škodu.“.

Sťažovateľky namietajú, že *„súdy oboch inštancií účelovo zužujú pohľad na fungovanie nebankových subjektov výlučne na vzťah jedného klienta, v závislosti od typu zmluvy či už požičiavateľ, tichý spoločník či člen družstva, voči jednému subjektu - nebankovému subjektu, kde správne používajú argumentáciu o neprípustnosti zasahovania štátu do súkromnoprávnych vzťahov. Súdy však, podľa nášho názoru, účelovo prehliadajú skutočnosť, že v uvedenom prípade nešlo o jednotlivé samostatné právne akty, ale hromadné investovanie veľkého množstva súkromných subjektov. Bez ohľadu na právnu podstatu úkonov, ktoré navrhovatelia vykonali, pri posudzovaní v kontexte celej šírky právnych vzťahov sa činnosť nebankových subjektov nedá nazvať inak ako hromadným investovaním.“.*

Na základe argumentácie uvedenej v sťažnostiach sa sťažovateľky domáhajú, aby ústavný súd rozhodol nálezom, v ktorom vysloví porušenie ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 108/2004 a jeho rozsudkom z 22. februára 2011 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Co 541/2011 a jeho rozsudkom z 20. júna 2012, napadnutý rozsudok okresného súdu a napadnutý rozsudok krajského súdu zruší a vec vráti na ďalšie konanie a zároveň im prizná primerané finančné zadosťučinenie, ako aj úhradu trov konania.

V súvislosti so skutočnosťou, že v uvedenej právnej veci podali proti právoplatnému rozsudku krajského súdu dovolanie, sťažovateľky súčasne žiadajú, aby ústavný súd

rozhodol o prerušení konaní pred ústavným súdom vedených pod sp. zn. Rvp 11064/2012, sp. zn. Rvp 11065/2012 a sp. zn. Rvp 11066/2012 až do rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) o podanom dovolaní.

II.

Podľa čl. 127 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

1. K spoločnému prerokovaniu vecí

Podľa § 31a zákona o ústavnom súde ak tento zákon neustanovuje inak a povaha veci to nevylučuje, použijú sa na konanie pred ústavným súdom primerane ustanovenia zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“).

V zmysle § 112 ods. 1 OSP môže súd v záujme hospodárnosti spojiť na spoločné konanie veci, ktoré u neho začali a skutkovo spolu súvisia alebo sa týkajú tých istých účastníkov.

Zákon o ústavnom súde nemá osobitné ustanovenie o spojení vecí, avšak v súlade s citovaným § 31a zákona o ústavnom súde možno v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ústavy použiť na prípadné spojenie vecí primerane § 112 ods. 1 OSP.

Zo spisov ústavného súdu vedených pod sp. zn. Rvp 11064/2012, sp. zn. Rvp 11065/2012 a sp. zn. Rvp 11066/2012 vyplýva, že ide o veci, ktoré spolu skutkovo súvisia, pretože predmet týchto sťažností vecne súvisí s postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 108/2004 a tiež s postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Co 541/2011, v rámci ktorého vystupujú sťažovateľky ako žalobkyne, pričom sú v konaní pred ústavným súdom zastúpené tým istým právnym zástupcom a namietajú porušenie toho istého ústavou garantovaného práva (základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy).

Na základe uvedeného ústavný súd v záujme hospodárnosti konania podľa § 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 112 ods. 1 OSP rozhodol o spojení sťažností na spoločné konanie tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto uznesenia.

2. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 108/2004 a jeho rozsudkom z 22. februára 2011

Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (m. m. IV. ÚS 115/07).

Sťažovateľky sťažnosťami napádajú postup okresného súdu v napadnutom konaní a napadnutý rozsudok okresného súdu vydaný v tomto konaní, ktorým okresný súd zamietol ich žalobu o náhradu škody spôsobenú im nesprávnym úradným postupom orgánov štátu (sťažnosti vedené ústavným súdom pod sp. zn. Rvp 11064/2012, sp. zn. Rvp 11065/2012 a sp. zn. Rvp 11066/2012, pozn.).

Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že sťažovateľky v súlade s príslušnými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku využili svoje právo podať proti namietanému postupu a rozsudku okresného súdu odvolania, o ktorých bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť krajský súd. Právomoc krajského súdu rozhodnúť o odvolaniach sťažovateliek v danom prípade vylučuje právomoc ústavného súdu.

Vzhľadom na túto skutočnosť ústavný súd pri predbežnom prerokovaní tieto časti sťažností odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku svojej právomoci.

3. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Co 541/2011 a jeho rozsudkom z 20. júna 2012

Zo spisov ústavného súdu vedených pod sp. zn. Rvp 11064/2012, sp. zn. Rvp 11065/2012 a sp. zn. Rvp 11066/2012 vyplýva, že sťažovateľky podali dovolanie proti namietanému rozsudku krajského súdu z 20. júna 2012, ktorým bol potvrdený rozsudok okresného súdu sp. zn. 18 C 108/2004 z 22. februára 2011 o zamietnutí ich žaloby o náhradu škody s príslušenstvom.

Ústavný súd vychádzajúc z obsahu petitu, ktorým je v konaní o sťažnosti viazaný (§ 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde), preskúmal sťažnosti na predbežnom prerokovaní z hľadiska sťažovateľkami namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Co 541/2011 a jeho rozsudkom z 20. júna 2012.

Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že proti namietanému postupu a rozsudku krajského súdu podali sťažovateľky 31. júla 2012 dovolanie, o ktorom do dňa predbežného prerokovania sťažnosti najvyšší súd ešte nerozhodol (v čase predbežného prerokovania sťažnosti ústavným súdom okresný súd dovolanie sťažovateliek ešte nepredložil najvyššiemu súdu ako dovolaciemu súdu, pozn.).

Pri posudzovaní týchto častí sťažností ústavný súd vychádzal zo subsidiarity svojej právomoci rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Zmysel a účel subsidiárneho postavenia ústavného súdu pri ochrane základných práv a slobôd spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Právomoc ústavného súdu predstavuje v tomto kontexte ultima ratio inštitucionálny mechanizmus, ktorej uplatnenie nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04).

V danom prípade sťažovateľky subsidiárne postavenie ústavného súdu pri ochrane základných práv a slobôd akceptovali tým, že podali vo svojej veci dovolanie (31. júla

2012) ešte predtým, ako podali sťažnosti ústavnému súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Ústavný súd v tejto súvislosti odkazuje aj na svoju doterajšiu judikatúru (m. m. IV. ÚS 177/05), podľa ktorej vyčerpaním opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov, nemožno rozumieť už samotné podanie posledného z nich oprávnenou osobou, ale až rozhodnutie o ňom príslušným orgánom.

V posudzovanej veci sťažovateľky podaním dovolania, ako aj podaním sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy vedome vytvorili stav, keď by o ich veci mali súbežne rozhodovať dva orgány súdneho typu (najvyšší súd ako dovolací súd a ústavný súd), čo nie je v podmienkach právneho štátu rešpektujúceho princíp právnej istoty prijateľné. Vzhľadom na skutočnosť, že uplatnenie právomoci dovolacieho súdu vo veci sťažovateliek predchádza uplatneniu právomoci ústavného súdu, možno považovať podanie sťažností ústavnému súdu ešte pred rozhodnutím dovolacieho súdu ako predčasné (m. m. IV. ÚS 142/2010).

Ústavný súd v ostatnom období aj pod vplyvom judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vo svojej rozhodovacej činnosti zastáva názor (napr. I. ÚS 169/09, I. ÚS 289/09), podľa ktorého v prípade podania mimoriadneho opravného prostriedku (dovolania) a súbežne podanej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je takáto sťažnosť považovaná za prípustnú až po rozhodnutí o dovolaní. Zároveň ústavný súd v tejto súvislosti vo svojej judikatúre uvádza (napr. m. m. I. ÚS 184/09, I. ÚS 237/09, I. ÚS 239/09, IV. ÚS 49/2010, IV. ÚS 453/2010), že lehota na prípadné podanie sťažnosti po rozhodnutí o dovolaní bude považovaná v zásade za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu, s výnimkou prípadov, keď to konkrétne okolnosti veci zjavne vylučujú. Nie je preto dôvodné, aby sťažovateľky v prípade podania dovolania podali zároveň aj sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, pretože aj za predpokladu, že by dovolací súd dospel k záveru, že ich dovolanie nie je prípustné, nemožno sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy smerujúcu proti rozhodnutiu, ktoré predchádzalo rozhodnutiu dovolacieho súdu, odmietnuť pre jej oneskorenosť (porovnaj k tomu aj rozsudok Európskeho súdu pre

ľudské práva z 8. novembra 2007 vo veci Soffer proti Českej republike, sťažnosť č. 31419/04, alebo rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 12. novembra 2002 vo veci Zvolský a Zvolská verzus Česká republika, sťažnosť č. 46129/99, a jeho body 51, 53, 54).

Na základe uvedeného ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti sťažovateliek v týchto častiach uplatnením zásady ratio temporis odmietol ako neprípustné podľa § 53 ods. 1 v spojení s § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Vzhľadom na odmietnutie sťažností sa už ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateliek na ochranu ústavnosti nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. decembra 2012